

Phẩm 120: NÊU RÕ NHÂN CỦA NGHIỆP

Luận giả nói: Đã lược nói về các nghiệp. Nghiệp là nguyên nhân thọ thân. Thân là bản tánh của khổ nên phải diệt trừ. Muốn diệt trừ thân này phải chấm dứt nghiệp, vì nhân diệt thì quả cũng diệt theo, vì nhân như hình có bóng, hình diệt thì bóng cũng diệt, thế nên, nếu muốn diệt khổ phải siêng năng tinh tấn dứt trừ nhân của nghiệp này.

Hỏi: Từ nghiệp thọ thân việc này phải giải rõ. Vì sao? Có người nói: Thân do Bà-la-già-đề sinh. Còn có người nói do trời Tự Tại sinh, hoặc nói do Đại nhân sinh, hoặc nói do tự nhiên sinh ra. Vậy nên nói rõ lý do tại sao biết thân từ nghiệp sinh?

Đáp: Việc này đã dùng nhiều nhân duyên để phá bỏ rồi, nên biết do nghiệp mà thọ thân. Hơn nữa, vạn vật có nhiều thứ xen lẫn, phải biết nhân cũng có khác nhau. Như thấy lúa, bắp v.v... sai khác, thì biết hạt giống không đồng. Trời Tự Tại v.v... không có khác nhau, nên biết không phải là nhân. Vì nghiệp có vô lượng sự khác biệt, nên thọ nhiều thân khác nhau. Những người thiện đều tin nhân nơi nghiệp thọ thân. Vì sao? Vì người này thường hành các pháp thiện như bố thí, trì giới, nhẫn nhục v.v... xa lìa các pháp bất thiện như sát sinh v.v... nên biết từ nghiệp thọ thân. Lại nhân nơi nghiệp thọ thân thì có thể trở lại đạt được trí chơn thật, thì trí tà đoạn dứt, trí tà đoạn trừ thì, các phiền não như tham, sân cũng đoạn. Các phiền não dứt nên nghiệp có thể dấy khởi thân sau cũng đoạn. Đây tức là có thể chuyển đổi. Trong nhân của trời Tự Tại thì không chuyển đổi được, vì trời Tự Tại không thể đoạn dứt, nên biết do nghiệp thọ thân. Lại, hiện tại thấy quả và nhân giống nhau, như từ bắp sinh ra bắp, từ lúa sinh ra lúa. Như thế từ nghiệp bất thiện nên thọ quả báo không ưa thích. Từ nghiệp thiện nên được thọ quả báo yêu thích. Trong nhân của trời Tự Tại v.v... không có sự giống nhau, do đó nghiệp là gốc của thân, chứ không phải là trời Tự Tại v.v... Lại, nay hiện thấy muôn vật đều do nghiệp sinh. Vì nghiệp bất thiện nên thọ chịu các khổ như đánh đập, bắt trói, nhốt chặt, roi, gậy xử phạt đến chết. Còn do nhân duyên của nghiệp thiện nên được hưởng các thứ lợi dưỡng, an vui, tiếng khen v.v. thích hợp với ý. Nói lời dễ mến, thì được hưởng quả báo thuận ý, vì vậy biết là do nghiệp thọ thân chứ không phải trời Tự Tại v.v... Lại, người thế gian tự biết muôn vật do nhân của nghiệp sinh ra, nên mới gây tạo sự nghiệp như gieo trồng lúa bắp v.v... Cũng do tu tập các nghiệp phước đức như bố thí, trì giới, nhẫn nhục... không ai ngồi yên để hy vọng trời Tự Tại ban cho mình, nên biết từ nơi nghiệp

mà thọ báo.

Lại nữa, tuy nhiều người nói nhân do trời Tự Tại, nhưng họ vẫn nương vào các nghiệp. Nghĩa là tự làm khổ thân và thọ hưởng như nhau, nên biết do nghiệp làm nhân. Lại, nếu sự việc không hiện bày, thì nên thuận theo lời dạy của người khác, tức là chỗ thực hành của thánh nhân. Tất cả bậc Hiền Thánh đều nhờ nương vào các pháp thiện, như giới v.v... nên biết từ nhân của nghiệp mới có thể gian. Nếu lìa giới v.v... thì cũng không có Thánh nhân. Không có Thánh giáo chống trái với nghiệp, nên biết là từ nghiệp thọ thân. Lại nữa, do hành trì các nghiệp thiện như giữ giới v.v... nên có thể thành tựu những việc như thần thông biến hóa. Vì thế, biết là do nghiệp làm nhân. Trong các nẻo ác như địa ngục v.v... phần nhiều là sân hận não hại, nên biết do sân giận não hại v.v... mới có đường ác. Như thấy quả trên cây thì biết cây là nhân, tức biết nghiệp là gốc của thân. Lại, ở trong đường ác là do sức mạnh của ngu si, nên biết phiền não là nhân của đường ác, vì tất cả điều bất thiện đều do ngu si mà có. Lại sinh vào đường ác thì rất nhiều, sinh đến chốn thiện thì ít. Mất thấy kẻ làm ác như sát sinh v.v... thì nhiều, mà làm điều lành lại ít, nên biết việc sát sinh là nhân của đường ác. Lại nữa, việc giết hại bị người Hiền quở trách, rời bỏ không làm. Người thiện biết việc giết hại chắc chắn sẽ có quả báo xấu, nên chê bỏ, không làm. Nếu biết không có quả báo xấu thì tại sao lại bỏ? Lại, tâm của những người Hiền thiện nếu khởi ác, ngay lập tức được ngăn chặn lại, vì sợ quả báo ác, nên biết giết hại v.v... chắc sẽ có quả báo xấu. Nếu không như vậy, thì tùy ý tạo tác, làm những việc cho là vui thích nhất, như có thể ăn thì giết chúng sinh để ăn, cướp đoạt của tiền người khác, dâm phạm vợ người, cũng đều là vui thích cả. Vì lo sợ khổ báo nơi đời sau do đó mau chóng xa lìa việc này. Cho nên, biết từ nghiệp mà có thân. Lại, bậc tu tập chánh trí, chấm dứt nghiệp hữu lậu, thì không còn thọ thân, nên biết nghiệp là cội gốc. Lại A-la-hán tuy còn các nghiệp hữu lậu mà nhờ tu chánh trí nên nghiệp không còn tích tập, nên biết nghiệp là nhân của thân. Nhân của thân diệt nên thân cũng diệt theo. Lại, do nhận biết bốn đế, nên nương vào bốn đế mà phiền não vĩnh viễn không dấy khởi, do không khởi nên không có thọ thân. Người có trí suy nghĩ như thế tức muốn biết bốn Đế, cho nên, biết nghiệp là nhân của sự thọ thân. Lại nữa, nếu nhân duyên không hội đủ thì không thọ thân, như đất khô cằn mà gieo hạt giống hư hoại thì tất cả mầm không mọc được. Như vậy, đất của Thức xứ không có nước ái làm thấm nhuần hạt giống nghiệp, vì bị Trí chơn thật làm cho khô cháy nên mầm của thân sau, không thể sinh ra. Kẻ trí biết việc

này, vì muốn làm khô đất của thức xứ, làm hư hoại hạt giống nghiệp, nên mới tăng thêm siêng năng, tinh tấn. Cho nên, biết nghiệp là nhân duyên của sự thọ thân.

Hết phần luận về nghiệp.

Phẩm 121: LUẬN VỀ PHIỀN NÃO VÀ TƯỚNG PHIỀN NÃO TRONG NHÓM TẬP ĐẾ

Luận giả nói: Đã nói về các phiền não của các nghiệp, nay sẽ nói về hành của tâm cấu ược gọi là phiền não.

Hỏi: Thế nào gọi là cấu ược?

Đáp: Nếu tâm có thể khiến cho sinh tử nối tiếp luôn thì đó gọi là cấu ược. Sự sai biệt của tâm cấu ược này là tham lam, giận dữ, si mê; cấu ược này gọi là phiền não, cũng gọi là pháp tội, cũng gọi là pháp thoái lui, cũng gọi là pháp ẩn chìm, cũng gọi là pháp nóng bức, cũng gọi là pháp ăn năn. Có những tên gọi như thế, vì do tâm cấu ược này huân tập tức gọi là sử, chứ không phải chỉ khi tâm cấu ược sinh ra mới gọi là sử. Phiền não gọi là tham, sân, si, nghi, kiêu mạn và năm kiến. Do mười thứ này có khác nhau nên mới có chín mươi tám thứ sử. Tham là hỷ lạc (mừng vui) nơi ba cõi. Mừng, vui về không có cũng gọi là tham. Như trong kinh nói: Dục ái, hữu ái, vô hữu ái. Vô hữu (không có) gọi là đoạn diệt. Chúng sinh bị khổ bức bách, nên muốn diệt bỏ ấm thân, lấy “không” có làm vui.

Hỏi: Hỷ lạc là tướng của thọ không phải là tướng của tham. Như trong kinh nói nghĩa nay vui, sau vui, là nói đời này thọ vui, đời sau cũng thọ vui. Lại nói nghĩa nay buồn, sau cũng buồn, đời này chịu khổ, là đời sau cũng chịu khổ. Lại, như trong “Thiên vấn” nói: Có con thì mừng, Đức Phật đáp: Có con thì buồn, các việc như vậy là nghĩa thế nào?

Đáp: Tham là một phần của hỷ. Như trong kinh nói: Thọ làm nhân duyên với ái, trong lạc thọ có tham sai khiến; trong đoàn thực có hỷ có tham, hỷ dứt thì tham cũng dứt theo. Nên biết tham là một phần của hỷ, (mừng). Nói thế thì không có lỗi. Vì sao biết được. Trong kinh nói: Tập đế: Nghĩa là khao khát. Vì sao gọi là khao khát? Nghĩa là muốn được thân sau, gọi là khao khát. Hình tướng thế nào? Nghĩa là nương dựa vào tham dục để có được nhiều thứ.

Hỏi: Nếu nói muốn được thân sau là tướng của khao khát, tại sao nói dựa lòng tham dục để có được nhiều thứ?

Đáp: Lại có tướng khao khát. Như nói muốn có được nhiều thứ là tướng chung. Muốn có được thân sau là nói về tướng riêng. Người ly dục cũng có ham muốn được nhiều thứ, như khi khát thì muốn được có

nước, đây không phải thuộc về Tập đế. Nếu nường vào tham dục để có được thân hỷ, thì khao khát ấy gọi là thuộc về Tập đế.

Hỏi: Nếu khao khát cũng là hỷ, tham cũng là hỷ, tại sao nói nường dựa vào tham?

Đáp: Mới sinh gọi là khao khát, tăng trưởng gọi là tham, nên nói là nường dựa. Như trong kinh nói: Hỷ ràng buộc ở thế gian, do vậy hỷ tức là tham. Lại, trong kinh nói: Diệt trừ các pháp bất thiện, như tham, ưu. Trong đó tham tức là hỷ, ưu tức là giận. Như nói giận là ưu thì biết cũng nói hỷ là tham. Vì thế, trong mười tám ý hành, không nói phiền não chỉ nói các thọ, nên biết một phần của hỷ là tham. Lại, hàng phàm phu lìa bỏ tham không thể thọ lạc (vui), lìa giận dữ không thể thọ khổ, lìa si mê không thể thọ không khổ không vui. Vì sao biết được? Vì trong thọ thứ ba nói: Người phàm phu ở trong thọ này không biết Tập, không biết Diệt, không biết vị, không biết lỗi lầm, không biết xuất ly, cho nên ở trong thọ không khổ không vui bị vô minh sử sai khiến. Người phàm phu này luôn không biết năm thứ pháp ấy, nên thường ở trong thọ không khổ không vui, bị vô minh sử sai khiến. Vô minh sử tức là bản tánh không hiểu biết của hành thọ. Như vậy, phàm phu với tâm hành khổ vui cũng tức là tham giận. Lại, như đầu tiên ở nơi tâm gọi là thọ, tăng trưởng rõ ràng gọi là phiền não. Lại nữa, tâm thấp yếu kém gọi là thọ, tâm ấy tăng lên gọi là phiền não.
